

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno posilne knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10.— K. pol leta . . . 5.— " četrta leta . . . 2.50 " posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za peti-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostopne peti-vrste, če se tiska enkrat 14 h, " " dvakrat 12 " " " trikrat 10 " za nadaljnja izvršenja od peti-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so oproste poštnine.

Podpirajte svoje strokovno časopisje! Agitirajte zanje in mu pridobivajte novih naročnikov! — Ponovno pozivljamo vsa učiteljska društva, naj v polni meri store svojo dolžnost! — Drugi nas ne podpirajo, podpirati se moramo sami! — Vsi na delo!

Usoda učiteljskih plač v parlamentu.

Dunaj, 28. febr. 1913.

Včeraj je padla v finančnem odseku državnega zbora kocka... Navajamo suho dejstvo. Zgodilo se je tako:

Ko je finančni odsek dokončal totalizaterski davek, je hotela odsekova večina razpravo preložiti na naslednji dan. Socialni demokratje pa se predlagali, naj poročevalce dr. Steinwender še istega dne popoldne predloži delavnim strankam svoje ustno poročilo, da se morejo potem takoj v naslednji seji začeti meritorna posvetovanja. Pododsek je imel popoldne zopet sejo. Dr. Steinwender ni mogel takoj podati svojega poročila. Socialni demokrat dr. Renner je izjavil, da vendar ne gre, da bi takoj začeli razpravljati o dotacijskem zakonu. Predvsem morajo priti v razpravo predlogi poslancev Pacherja, Waldnerja in Glöckla o regulaciji učiteljskih plač, kar pa je v nasprotju s predlogom referenta dr. Steinwenderja, ki noče, da bi se dotacije deželam vporabile za regulacijo učiteljskih plač, temveč v svrhu sanacije deželnih financ. Poslanec dr. Renner je predlagal, naj odsek takoj preide na razpravo o teh predlogih. Govornik je podarjal, da ni v predlogu dr. Steinwenderja ničesar čuti o regulaciji učiteljskih plač, zaradi tega je usoda denarja, ki ga nakažejo posameznim deželam, popolnoma negotova. Zahteval je, da ne smejo dežele tega denarja porabiti v nobeno drugo svrhu, ampak samo za regulacijo učiteljskih plač.

Ta predlog pa je propadel. Zanj so glasovali samo socialni demokrati in Rusini.

Izvajanjem referenta dr. Steinwenderja se je pridružil tudi dr. Sušteršič.

Z druge strani nam poročajo: Pred razpravo o dotacijskem zakonu so zahte-

vali v finančnem odseku socialno demokratski poslanci dr. Renner, dr. Diamand in Winarsky, da se pred razpravo o ključu za dotiranje dežel vzamejo v pretres predlogi o regulaciji učiteljskih plač. Prav trdno je treba zagotoviti, da se od države deželam nakazani denar mora porabiti le za regulacijo učiteljskih plač. Toda večina — 28 glasov proti 6 glasovom — je predlog socialnih demokratov odklonila in začela razpravo o dotacijski predlogi. S socialnimi demokrati so v prilog učiteljske glasovali le Rusini. Vsi nacionalni in klerikalni poslanci — Germani in Slovani pa so glasovali proti učiteljstvu.

Prejeli smo še to-le poročilo: Ključ, po katerem se bodo delili državni prispevki posameznim deželam, je dobljen. Iz govora finančnega ministra pl. Zaleskega je, kar se tiče posebno učiteljskih plač, povzeto, da znašajo te, izvzemši Dunaj, 140 milijonov. Skupna svota deželam nakazanih državnih prispevkov znaša približno 100 milijonov, to je skoro polovica izdatkov dežel za učiteljske plače po njih doglednem zvišanju. Minister trdno upa, da bo mali finančni načrt, če ne pred Veliko nočjo, vsaj kmalu po Veliki noči narejen in tudi v gosposki zbornici čim hitreje opravljen.

Tak je torej danes položaj. Iz tehničnih razlogov opuščamo vsak komentar. Sodbo naj si napravi vsako sam. Predobro poznamo svoje prijatelje in neprijatelje, zato smo trdno uverjeni, da je za stvar najbolje, ako iz taktičnih ozirih objavljamo samo fakta. Bližnja prihodnost pouči vse naše učiteljstvo, da je naše ravnanje edino pravilno, uspešno in koristno.

Ves naš aparat je na vztrajnem delu. Zveza slovanskega učiteljstva in Nemška učiteljska zveza sta storili vse korake, ki se dajo storiti, da se reši, kar se da rešiti. Tudi mi smo s svoje strani v zvezi s poklicnimi igitorji, ki so o vsem poučeni in pripravljeni vse storiti, da učiteljstvo ne ostane praznih rok. Kakor že rečeno, več iz taktičnih razlogov sedaj ne moremo in ne smemo govoriti. Rečemo samo to-le: Zaupajte nam! Blaginja učiteljstva je naša suprema lex!

Vsaka neprevidnost bi utegnila proizročiti ogromno škodo. V tem revnem in odločilnem času je treba miru in raz-

sodnosti, da ne pade od nikoder na nas očitjanje: Vi ste krivi nesreče!

Ni več daleč čas, ko bo vsakomur lahko spoznati pravilnost našega postopanja!

Živi grobovi!

V zadnji številki smo se spomnili treh mrtvih grobov — naj se spomnimo danes dveh živih!

V naših vrstah imamo učiteljico, ki ima bolno hčerko že leta. V zadnjem času pa še težko bolnega očeta. Ko je prošila za podporo, ji je bila odbita — dobila pa jo je njena koleginja Slomškarica, da je šarila za najmodernejšim klobukom, in dobil jo je franciškan, da se je peljal ogledat si svet! Ta sirota pa se muči in strada, ker se bori z vedno boleznijo. To je prvi živi grob!

Drugi živi grob je še hujši! Učitelj, družinski oče, se muči in le s težavo še vlačil dan za dnevom v šolo.

V srce nas boli, ko gledamo mučenika, kako se z naporom zadnjih svojih sil upira usodi!

Pa zakaj ne vzame dopusta — saj tako krut pa deželni šolski svet le ni, da bi mu odrekal nujno potrebni počitek!

Res je! Toda siromak ne sme — ne sme zaradi družine! Ako nastopi dopust, izgubi postranski zaslužek, v obrtni nadaljevalnici in pri posebni uri. Brez tega zaslužka pa mu je obstoj nemogoč — podpore pa pri deželnem odboru ne dobi, ker je mož napreden!

In tako je prepuščen usodi — in to je drugi živi grob, ki kriči po maščevanju! Da — zares — grozno bo maščevanje, ki pride nad glave okrutnežev! In priti mora, ker božji milini meljejo počasi — a meljejo dobro!

A kdo ve, koliko je še takih živih grobov?!

Važna razsodba.

Upravno sodišče je 12. februarja t. l. izreklo v neki odločbi sledeči temeljni pravni rek: Ako se katera začasno vpokojena učiteljica brez dovoljenja šolske oblasti omoži, se ji izguba pokojnine, dokler traja službena nesposobnost, sploh ne, po dokazani službeni sposobnosti pa le takrat izreče, ako se ji ne da kasneje

dovoljenja za možitev. Deželni šol. svet v Ljubljani je učiteljico Marijo Benedekovo v Kranjski gori začasno vpokojil, in sicer izprva do začetka 1912. S prošnjo z dne 2. oktobra 1910 je imenovana zaprosila okrajni šolski svet v Radovljici za dovoljenje možitve z Ivanom Kačičem v Gorici, in se je znij dne 20. novembra 1910 poročila, preden je imela dovoljenje za možitev. Z odlokom deželnega šolskega sveta v Ljubljani z dne 20. marca se je imenovani v zadevi njene možitve naznanilo: Po paragrafu 58. postav z dne 30. julija 1900 se smatra kot prostovoljna odpoved službe vsaka omožitev učiteljice, ki stori to brez dovoljenja okrajnega šolskega sveta, in prostovoljna odpoved službe jo oropa pravice do vpokojitve. Ministrstvo za bogočastje in uk ni ugodilo rekurzu učiteljice proti tej odločbi deželnega šolskega sveta na podlagi od nje doprineseh razlogov, pač pa upravno sodišče, ki pravi: Ako predpisuje § 58., da morajo imeti učiteljice dovoljenje za možitev, in se smatra možitev brez dovoljenja kot prostovoljna odpoved službe, tedaj je pač tako po besedi določbe »se smatra kot prostovoljna odpoved službe«, kakor tudi po vzrokih, na katerih temelji ta določba, nedvomljivo, da se ta določba ne nanaša na učiteljice, ki so v času njihove možitve že trajno vpokojene, ker pri teh ne more priti prostovoljna odpoved niti v poštev in tudi ni uvideti, zakaj bi postava možitev zabranjevala tistim, ki se ne morejo več uporabiti aktivni v šolski službi, zatorej tudi nobeni službeni oziri možitev ne morejo preprečiti. Res pa je, da se začasno vpokojene učiteljice ne nahajajo v popolnoma enakem položaju kakor trajno vpokojene. Sicer so tudi one vpokojene, toda šolska oblast si je pridržala pravico, jih reaktivirati v slučaju, da se njihovo aktivno službovanje zadržuje ovire odstranijo. Zato se mora tudi pritrditi, da se razteza zapoved zdržana v § 58., zaradi katere se mora za dovoljenje možitve prositi, tudi na vse začasno vpokojene učiteljice; sicer bi bila šolska oblast prikrajšana v pravicah glede zopetnega nastavljanja učiteljice pri zadobitvi službene usposobljenosti zaradi drugih, iz njene možitve nastalih zaprek. Toda pravni učinki brez dovoljenja sklenjenega zakona ne morejo priti v poštev tudi pri samo začasno vpokojenih učnih osebah tako dolgo, kakor traja njih službena ne-

dozvoljenja za možitev. Deželni šol. svet v Ljubljani je učiteljico Marijo Benedekovo v Kranjski gori začasno vpokojil, in sicer izprva do začetka 1912. S prošnjo z dne 2. oktobra 1910 je imenovana zaprosila okrajni šolski svet v Radovljici za dovoljenje možitve z Ivanom Kačičem v Gorici, in se je znij dne 20. novembra 1910 poročila, preden je imela dovoljenje za možitev. Z odlokom deželnega šolskega sveta v Ljubljani z dne 20. marca se je imenovani v zadevi njene možitve naznanilo: Po paragrafu 58. postav z dne 30. julija 1900 se smatra kot prostovoljna odpoved službe vsaka omožitev učiteljice, ki stori to brez dovoljenja okrajnega šolskega sveta, in prostovoljna odpoved službe jo oropa pravice do vpokojitve. Ministrstvo za bogočastje in uk ni ugodilo rekurzu učiteljice proti tej odločbi deželnega šolskega sveta na podlagi od nje doprineseh razlogov, pač pa upravno sodišče, ki pravi: Ako predpisuje § 58., da morajo imeti učiteljice dovoljenje za možitev, in se smatra možitev brez dovoljenja kot prostovoljna odpoved službe, tedaj je pač tako po besedi določbe »se smatra kot prostovoljna odpoved službe«, kakor tudi po vzrokih, na katerih temelji ta določba, nedvomljivo, da se ta določba ne nanaša na učiteljice, ki so v času njihove možitve že trajno vpokojene, ker pri teh ne more priti prostovoljna odpoved niti v poštev in tudi ni uvideti, zakaj bi postava možitev zabranjevala tistim, ki se ne morejo več uporabiti aktivni v šolski službi, zatorej tudi nobeni službeni oziri možitev ne morejo preprečiti. Res pa je, da se začasno vpokojene učiteljice ne nahajajo v popolnoma enakem položaju kakor trajno vpokojene. Sicer so tudi one vpokojene, toda šolska oblast si je pridržala pravico, jih reaktivirati v slučaju, da se njihovo aktivno službovanje zadržuje ovire odstranijo. Zato se mora tudi pritrditi, da se razteza zapoved zdržana v § 58., zaradi katere se mora za dovoljenje možitve prositi, tudi na vse začasno vpokojene učiteljice; sicer bi bila šolska oblast prikrajšana v pravicah glede zopetnega nastavljanja učiteljice pri zadobitvi službene usposobljenosti zaradi drugih, iz njene možitve nastalih zaprek. Toda pravni učinki brez dovoljenja sklenjenega zakona ne morejo priti v poštev tudi pri samo začasno vpokojenih učnih osebah tako dolgo, kakor traja njih službena ne-

LISTEK.

† Josip Fischer.

Neusmiljeno je začela smrtna kosa mahati po učiteljih celjskega okraja. Komaj je minilo nekaj tednov, kar smo položili v grob tovariša Košutnika, že je zaplapolala črna zastava raz šolsko poslopje v Št. Pavlu. Bliskoma se je raznesla po vsej Savinjski dolini pretresljiva novica, da je nadučitelj Fischer v nedeljo, dne 23. februarja nenadoma umrl na šenu.

Velikanski in veličasten je bil njegov pogreb. Množica domačega prebivalstva, nad 60 učiteljev in učiteljic, mnogo njegovih prijateljev iz vseh krajev Savinjske doline se je zbralo ob njegovem grobu. Tiha žalost, ki se je vsem brala raz obraza, je prekipela v solze, ko je domači župnik v ganljivih in spoštljivih besedah vzel slovo od pokojnika. Meni je pa bila naložena bridka naloga, da sem se poslovil od njega v imenu tovarišev in tovarišic. Te-

žko sem se odzval temu pozivu. Hudo mi je bilo govoriti ob odprtem grobu tovariša, ki mi je bil obenem mil pobratim in sošolec iz dajaških let.

Mal spominek naj Ti, dragi mi pobratime, napišem tudi v »Tovarišu«! Zdi se mi, da si s tem olajšam srce.

Spoznala sva se leta 1879., ko sva kot 14letna dečka vstopila v pripravljalni tečaj mariborskega učiteljskega. Skupaj sva stanovala. Ti si bil takrat čvrsto dečko, zdravih, svežih lic. Pogosto Te je obhajalo globoko domotožje, kakršnega še nisem videl pri nikomur. Kako sanjavo se je oziralo Tvoje modro oko »nazaj v planinski raj«, v Tvoj rodni Gornji grad! Mene, ki sem prišel iz zaprtega hrastniškega jarka, so mikali novi vtiski. Lepa se mi je zdela veličastna mariborska stolna cerkev. »Oh, naša je lepša in večja«, si vzkliknil Ti. Široki hrbet zelenega Pohorja Tebi ni ugajal. »Moje Savinjske planine to ti je vse kaj drugega! Ta deroča Drava, kaj to! Srebrnočista Savinja z bistri mi postrvicami, to bi moral ti videti!« To hrepenenje po domači grudi Ti je ostalo

do smrti. Vsako leto si moral pohiteti v svoj Gornji grad, da si se oddahnil pri svojih ljubljanih sorodnikih, da si se okrepčal v čistem domačem zraku.

V enem oziru Ti je bila usoda mila. Ko si postal učitelj, Te je samo za malo časa posadila doli ob Sotlo, potem pa Te je presadila gori ob bistro Savinjo, da si lahko gledal svoje ljubljene gore. Tako je moralo biti, ker Ti bi bil drugače usahnil kakor rožica, ki ji primanjkuje vode.

Po vrsti si služboval pri Ksaveriju, v Ljubnem, na Rečici in v Mozirju. Potem si se preselil doli ob Bolsko, najprej na Vransko, od tam pa za nadučitelja v Št. Pavel. In na tej krasni točki Savinjske doline Ti je postala Tvoja posledna posteljnica.

Mirno je teklo Tvoje blago življenje. V strastnem hrupu človeške družbe za Tebe ni bilo mesta. V mirnem zavetju, bolj zase, za svojo ljubljeno familio in za izročeno Ti mladino si živel in deloval. Vglabljal si se v krasoto prirode. Oh, kako globokočuteče si znal čitati iz prekrasne »knjige prirode«!

Kot vzoren oče, kot izvrsten učitelj in vzgojevalec si se globoko zamislil v tajinstvenosti človeške duše. Bil si dober dušeslovec; odlomek svojih filozofskih šudij si svoj čas tudi objavljal.

Tvoj značaj je dičila fina plemenitost. Prepira nisi maral. Če Ti je kdo zagnal poleno, mu ga nisi vrgel nazaj. Za to si bil prefin. Rajši si potrpel, akoravno Ti je srce krvavelo. Onim, ki so Te žalili, si sproti odpustil.

Tovarištvo si visoko cenil. Prej si bil ud Gornjegrajskega in zdaj Savinjskega učiteljskega društva, ki ga je ustanovil Tvoj še živi tukajšnji prednik.

Bolehavost Ti je zgodaj naredila globoke zareze v Tvoje telesno zdravje. A Ti se nisi mogel ozirati na to. Nisi še bil na cilju, precejšnji košček življenja si bil namenjen še prehoditi. Kar plane nenadoma kruta smrt po Tebi. Veliko solza, veliko obupa si proizročila, o srepa smrt!

Sprejmi, dragi mi pobratime, moj poslednji zbogom!

Franc Brinar.